

Een grafveld in het zand

De verrassende bodem van Solleveld

In het drassige Holland van vóór de middeleeuwen was het betrekkelijk droge duingebied een geschikte woonplaats. Graven in de duinen levert hier en daar verrassende archeologische vondsten op, zoals een grafveld in Solleveld in het waterwingebied van Dunea.

Van het graf is slechts een donkere omtrek in het zand terug te vinden. De klinknagels vormen een opvallend patroon en leiden de gedachten direct naar het bootgraf, een traditie bij Noordwest-Europese volken uit een ver verleden.
Foto: Afdeling Archeologie van de gemeente Den Haag.

AB WAASDORP

De kuststrook is al heel lang een aantrekkelijk woongebied. In de Haagse regio maar ook daarbuiten zijn veel sporen van bewoning gevonden uit allerlei perioden. Veel bijzondere archeologische vondsten zijn gedaan in Solleveld, het duingebied direct ten zuiden van Den Haag. Het bestaat voor het grootste deel uit oude duinen, die hier duizenden jaren geleden zijn afgezet door de zee. De oudste tot nu toe gevonden resten gaan terug tot de bronstijd, dus tot meer dan duizend jaar voor Christus. Een van de belangrijkste archeologische resten in het waterwingebied van Dunea in Solleveld is een grafveld uit de vroege middeleeuwen, uit de zesde en zevende eeuw na Christus. In 2004 is hier opnieuw onderzoek uitgevoerd, met spectaculaire resultaten.

Nieuwkomers uit het noorden

We noemen deze periode ook wel de Merovingische tijd. Het is een periode waar we relatief

weinig van weten. Wat we wel weten is dat de bewoners 'nieuwkomers' waren, afkomstig uit noordelijke kuststreken. Deze namen gebieden langs de kust in bezit die aan het eind van de Romeinse tijd ontvolkt waren geraakt. Het lijkt te zijn gegaan om kleine groepen die in een tamelijk los verband naast elkaar leefden. Van een centraal gezag was in tegenstelling tot de Romeinse tijd geen sprake.

In en rond Den Haag kennen we twee plaatsen waar deze mensen zijn neergestreken. Dat was in het huidige Statenkwartier en ter hoogte van vakantiepark Kijkduinpark, dat grenst aan Solleveld. Het heeft er alle schijn van dat het deze bewoners waren die hun doden bijzetten in het grafveld waaraan wij in 2004 onderzoek hebben gedaan.

Lijken en urnen

Het grafveld ligt pal tegen een grote zandwinplas aan. We moeten vrezen dat het graven van die

Het bootvormige graf is uniek voor Nederland. Voor de ontdekking van dit graf was deze begravingswijze alleen uit het buitenland bekend. De bronzen mantelspeld doet vermoeden dat hier een vrouw uit de plaatselijke elite begraven ligt.
Foto: Afdeling Archeologie van de gemeente Den Haag.

plas in het begin van de jaren vijftig van de vorige eeuw grote delen van het grafveld ongezien heeft opgeruimd. Een vondstmelding van een aantal urnen leidde weliswaar tot een kleine opgraving, maar toen was al duidelijk dat de schade aanzienlijk was.

Het grafveld van Solleveld wijkt in principe niet af van andere uit deze periode. Een belangrijk kenmerk is het voorkomen van zowel crematies als lijkbegravingen. Wat daar de achtergrond van is, is overigens minder duidelijk. In ons grafveld is de eerste groep verreweg de grootste. De overledene werd voor zover bekend op een brandstapel verbrand. Na het vuur werden de overgebleven resten zorgvuldig verzameld en in een speciale urn gedeponneerd. Die urn werd vervolgens in de grond begraven. Van verdere bijgiften was niet of nauwelijks sprake. Solleveld heeft in totaal meer dan twintig van deze urnen opgeleverd.

Een krijger met aanzien

De lijkbegravingen vormen in dit grafveld een kleine minderheid, maar wat ze in kwantiteit ontberen maken ze in kwaliteit meer dan goed. Een ervan is wat we een wapengraf noemen. Het dateert uit de zesde eeuw. Een mannelijk persoon is bijgezet in zijn complete wapenrusting: een schild, een speer, een lang en een kort zwaard, een mesje en een vuurslag. Van die voorwerpen is alleen het metaal, in dit geval ijzer, bewaard gebleven. Van het schild rest dus alleen de schildknop en de greep. Het houten schild zelf heeft de tand des tijds niet doorstaan. Van de speer is alleen de punt nog over. Een metalen helm was in die periode niet gebruikelijk, maar waarschijnlijk was er wel sprake van een leren bedekking van het hoofd. Dat verklaart waarom delen van de schedel bewaard zijn gebleven, in tegenstelling tot de rest van het skelet.

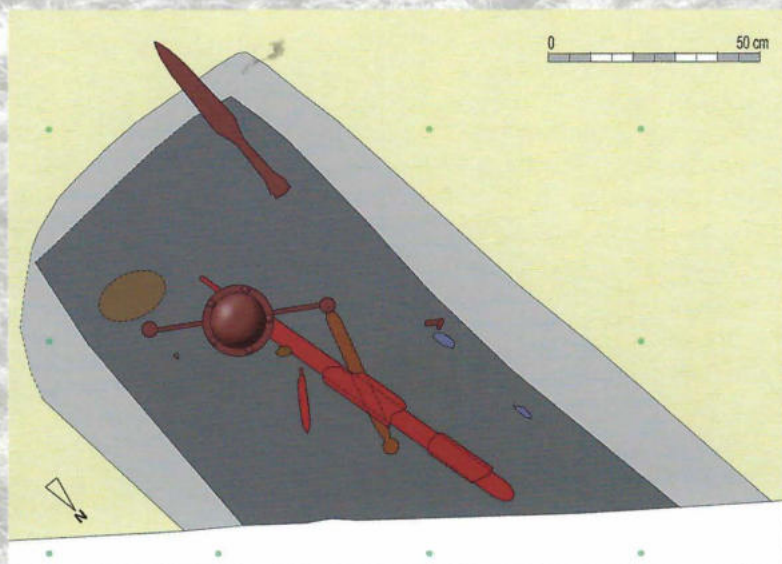
Elk grafveld in Nederland en daarbuiten uit deze periode levert enkele van dit soort graven op. Het waarom is niet duidelijk, al geeft het wel aan dat krijgers in hoog aanzien stonden.

Bootgraf voor een prinses?

Een ander graf is voor Nederlandse begrippen uniek. Het is een ongeveer vijf meter lange kuil waarvan de wanden bekleed zijn geweest met scheepshout. Dat laatste

kon worden afgeleid uit de aanwezigheid van ijzeren klinknagels op steeds gelijke afstanden van elkaar. Klinknagels werden in die tijd uitsluitend in de scheepsbouw gebruikt. Van het hout zelf was niets meer over. De kuil zelf heeft ook de onmiskenbare vorm van een boot. Daarmee past dit graf in een noordse traditie: bootgraven zijn bekend uit Noord-Duitsland, Engeland en Scandinavië. Gezien de grootte moet er sprake zijn geweest van een echte grafkamer, die waarschijnlijk ook aan de bovenzijde is afgedekt. Bovendien lijkt het er sterk op dat dit graf niet zozeer is ingegraven, maar bedekt is geweest met een waarschijnlijk vrij grote grafheuvel. Het graf dateert uit de zevende eeuw. Ook in dit graf was geen lichaam of skelet meer te vinden. De conserveringsomstandigheden in zand en boven de grondwaterspiegel zijn daarvoor te slecht geweest. Toch kan er wel iets over de achtergrond van de overledene worden gezegd. Het was hoe dan ook iemand van de plaatselijke elite. Grootte en allure van het graf laten geen ruimte voor een andere conclusie. Vondsten geven misschien nog een extra indicatie. Twee bronzen voorwerpen zijn er in aangetroffen, de enige twee van de hele opgraving. Het gaat om een stuk gordelbeslag en een mantelspeld. Juist die laatste is ook enkele malen in een graf in Friesland aangetroffen. In alle gevallen gaat het daar om een vrouwengraf. Wellicht hebben we dus de laatste rustplaats gevonden van een plaatselijke 'prinses'.

AB WAASDORP IS ONDERZOEKER VAN DE AFDELING ARCHEOLOGIE VAN DE GEMEENTE DEN HAAG.

Een tekening van het wapengraf uit de zesde eeuw. Vooral aanzienlijke leden uit een nederzetting werden op die manier bijgezet.
Illustratie: Afdeling Archeologie van de gemeente Den Haag.